

RÁKÓCZIBÁNYA LAKOSAINAK MINDENNAPI ÉLETE (1957–1989)

SZABÓNÉ SINKA SZILVIA

Bevezetés

A történelmi probléma, amelyre a kutatásom során szeretnék rávilágítani a következő: a modernizáció és egyúttal az iparosodás, elsősorban a nagyipar és azon belül is a nehézipar 19. századi magyarországi előretörésének köszönhetően nagymértékben megnőtt az igény nyersanyagok iránt, többek között az egyik legfontosabb hazai ásványkincs, tehát a szén iránt is, így megindult a barnakő-szén kitermelése hazánkban, és egyúttal a nógrádi szénmedencében is. Igazából a 20. században teljesedtek ki a szénbányák megnyitásai, az egyre fokozódó nyersanyag hiány miatt, amelyek maguk után vonták a bányákra épülő kolóniák létrejöttét. A bányák tehát hozzájárultak a gyárak, üzemek szénrel történő ellátásához, és ezáltal a nagyipar, valamint főleg a nehézipar zavartalan működéséhez, amely a szocialista gazdaságpolitika egyik legfontosabb eleme volt, hiszen Magyarországot „a vas és az acél országává” akarták tenni, de a 20. században mindig nagy volt jelentősége a nehézipar fejlesztésének, fejlődésének.

Két szempont szerint szeretném megvilágítani ezt a problémát: gazdasági és társadalmi perspektívából. A konkrét település és bányái, amelyekkel szeretnék foglalkozni az Rákóczi bányában.

A társadalmi perspektíva szorosan összekapcsolódik a gazdasággal a kutatás során, mert az interjúk segítségével a bányák működésére és a település történelmére, életére lehet átfogóbb képet kapni a bányászok saját, személyes élményein keresztül. A bányák kutatása során is vannak olyan dokumentumok, amelyek rávilágítanak a bányászokkal kapcsolatos információkra.

A téma aktualitását a tudományágon belül abban látom, hogy szerintem lényeges dolog foglalkozni egy olyan kis nógrádi bányász településsel, amely korábban az iparosodásnak köszönhetően szerves részét képezte az ország ipari termelésének a bányászaton keresztül.

A tanulmányomban tehát Rákóczi bányában lakóinak mindennapi életéről, a munka utáni tevékenységeikről szeretnék röviden egy átfogó képet nyújtani, ehhez nyolc más munkakörben dolgozó oral history interjú alany elbeszélését dolgoztam és használtam fel, akik 1957-től költöztek fiatal házasságként az újtelepi, vagy a régi telepi részre, hogy elkezdhesék önálló, független életüket, ezért választottam ezt az időpontot előadásom kezdő dátumául. A vég dátum pedig azért lett 1989, mert bár az utolsó Rákóczi bányában 1971-es bezárásával elindult egy hanyatlási

folyamat, a rendszerváltással a szórakozási, sport és kulturális lehetőségek teljesen háttérbe szorultak, valamint szép lassan leépültek, végül pedig majdhogynem meg is szűntek a településen.

A nyolc interjúalany név szerint a következő:

- Dányi Miklós iparos (lakatos), interjú időpontja: 2013. november 6.
- Jakab József vágár, interjú időpontja: 2012. november 21., 2013. október 2.
- Handó János vágár, interjú időpontja: 2012. szeptember 24., 2013. október 30.
- Makkai János vágár, interjú időpontja: 2013. október 9.
- Szűcs István bányamérnök, interjú időpontja: 2012. szeptember 24.
- Oravecz József irodai alkalmazott (normás), interjú időpontja: 2012. november 26., 2013. október 11.
- Tóber Rudolf iparos (lakatos, kovács), interjú időpontja: 2013. október 9.
- Zimány Rezső vágár, interjú időpontja: 2012. november 14., 2013. október 28.

Véleményem szerint a különböző foglalkozású férfiak jól reprezentálják Rákócziánya lakosainak mindennapi életét, egyúttal mikro társadalmi struktúrát is nyújtva, különös tekintettel a közösen végzett tevékenységekre, szórakozási, kulturális és sport lehetőségeikre. A foglalkozásokból látható, hogy a felhasznált interjúk felét teszik ki a bányászokkal elkészítettek, ennek a magyarázata az, hogy a településen élők közül már sokan elhaláloztak, illetve a bányászati korszakban is a lakosság többségét a vágárok alkották, így bár számuk folyamatosan fogyatkozik, mégis több személlyel sikerült interjút készítenem, mint az iparosokkal, vagy az irodai alkalmazottakkal. Láthatóvá fog válni, hogy nemcsak különböző szakmákat folytattak az interjú alanyok, hanem különböző intenzitással is kapcsolódtak bele a település kulturális életébe.

A rákócziányiak mindennapjait bemutató témát nyolc kérdéskör mentén taglalom és elemzem a tanulmány során: Ház és lakáskörülmények, szórakozás, sport, üdülés és kirándulás, munkaspárt, szakszervezet, társadalmi munka, munkásország.

Rákócziánya

Az 1867 után elindult nagyüzemi bányászat Nógrád megyében, amelyben két részvénytársaság is szerepet játszott a Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársaság, illetve az Észak-magyarországi Egyesített Kőszénbánya és Iparvállalat Rt. kezdtek el üzemeltetni a nógrádi szénmedencében a bányákat.¹A salgótarjáni és Salgótarján környéki bányászat egyik lényeges problémája volt a munkások el-

---

¹ A szénbányászat és a bányászélet Nógrád megyében 1861–1962. Szerk. Domonkos Lajos, Nógrád Megyei Múzeumok Igazgatósága, Salgótarján, 1962. 6–7. „továbbiakban”: Domonkos L.: Szénbányászat és bányászélet

szállásolása. A vándorló bányászat által lett jellemző, hogy a lakótelepet mindig oda építették, ahol éppen új bányát, vagy bányákat nyitottak meg.²

Rákóczibánya esetében is ez történt, így jött létre a település, amely Nógrád megyében található, a Mátra lábánál, Kazár-patak folyásánál Nemtitől, Kisterenyétől és Kazártól néhány kilométerre. A település két részből tevődik össze: a régi és újtelepből. Rákóczibánya történelmét kutatásom során 1883-ig sikerült visszavezetnem. A Nógrádi Lapok 1883. január 7-i számában már lehet olvasni a településről, amelynek akkor már létezett az úgynevezett régi telepi része.³ Ekkor említik a mai Rákóczibányát, még ekkor Nemti-bánya néven, de igazán konkrét adatokat az 1900-as évek elejétől tudtam találni a településre a képviselő-testületi jegyzőkönyvekben.

Pontos adatok nincsenek az új telepi rész keletkezésének időpontjáról, annyi bizonyos, hogy az 1956-ban kiadott helységnévtárban még az újtelep nem szerepelt.⁴ Az 1962-ben kiadott magyarországi helységnévtárban már lehet látni, hogy a Kisterenyéhez tartozott Rákóczi régi telep és újtelep külön megnevezésként, tehát mint két településrész. A régi telepen 426 fő élt 67 lakóházban, míg az újtelepen 539-en laktak, tehát összesen 965-en, 160 épületben.⁵ Annyi bizonyos, hogy 1956 és 1962 között építették meg az újtelepi részt. A rákóczibányai bányászokkal készített interjúim alapján is kiderült, az újtelep valószínűleg 1956 őszén már elkezdett épülni, nagyobb lendületet 1957-ben vettek a munkálatok és 1958 környékén fejeződött be.

Ház és lakáskörülmények

A vándorbányászat hozta magával azt, hogy a lakótelepeket oda építették, ahol új bányákat nyitottak, vagyis a bányászat kialakult és üzemelt. A legtöbb munkásház téglából épült, amelyet cseréppel fedtek, ahol a terepviszonyok engedték, ott emeletes és sokszalagos házakat építettek. A házak tipikus felépítése két szoba, konyha, fürdő, kamra és tornác.⁶ Elmondható tehát, hogy a házak Rákóczibányán tipikus bányász házak, két szobás, konyhás, spájzos, fürdőszobás, tornácos ikerlakások.

---

² *Dzsida József*: A Salgótarjáni Kőszénbánya R.T. Nógrádi Szénbányászatának története 1868–1943-ig. A Salgótarjáni Kőszénbánya R.T. Bányagazgatósága, Salgótarján, 1944. 129–131. „továbbiakban”: *Dzsida J.*: A Salgótarjáni Kőszénbánya R.T.

³ Nógrádi Lapok. 11. évfolyam. 1883. január. 7.

⁴ Magyarország helységnévtára 1956. Központi Statisztikai Hivatal. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1956. 472.

⁵ Magyarország helységnévtára 1962. Központi Statisztikai Hivatal. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1962. 396.

⁶ *Dzsida J.*: A Salgótarjáni Kőszénbánya R.T. i. m. 129–132.

Dányi Miklósék 1958-ban friss házasként költöztek Rákóczi bányán az újtelepi részre. Elsőként beépítették a házba a veranda részt és kialakították belőle a konyhájukat. A víz bevezetése után alkalom nyílt rá, hogy a fürdőszobát is teljes mértékben kialakítsák. A lakás bebútorozását a hálószobával kezdték, majd pedig a második szobába vették meg az alapvető berendezési tárgyakat. 1965-ben az ingatlan iroda felújította a számukra a házat. Leparkettázták a számukra a szobákat, ajtókat, ablakokat cseréltek és külső pucolást végeztek. Ahogyan fogalmazott, „az asszonyok otthon maradtak a gyerekekkel és a kertben tevékenykedtek, az állatokat ellátták”, hiszen sertést, csirkét, libát tartottak.⁷

Handó János feleségével az öregtelepi részen élt az apósáék házában, aki 19 000 Ft-ért vette meg azt a vállalatától kedvezményesen. A régi telepi házak is tipikus bányász ikerlakások, két szoba, konyha, nyitott veranda elrendezésben, majd a későbbiekben saját építésű nyári konyha is épült a házhoz. A régi telep elrendezése viszonylagos csillag alakot mutat, amely a főtértől indul. A házasságuk után a felesége főállású háziasszony lett, és nevelte két fiúgyermeküket. Az állattartás lényeges volt Handó Jánoséknál, a keresztapja nyulakat tartott, apósáék pedig sertést és tyúkokat neveltek.⁸

Jakab József 1964-ben nősült meg, ekkor költöztek az újtelepi részre. Elmondásából kiderült, hogy a páratlan sort, mint az ő házuk utcáját is eredetileg is két szobásra építették, a páros sorokat pedig egy szobásra, melyet később az ingatlan iroda választott el. A felesége főállású háziasszony és 1965-től, lányuk születése után pedig főállású anyaként otthon volt, mert a férfi keresete elég volt, hogy el tudja tartani a családot. Nemcsak a bányában, hanem a hétköznapi életben is számíthatott társaira, akik a felmerülő nagyobb munkák során segítettek neki. A házat először bérelték, majd mikor lehetőség adódott rá, akkor meg is vették. Az ingatlan iroda alakította a házat. Szakembereket küldtek, akik a folyosón és előszobában lerakták a járólapot, a szobákban pedig elvégezték a parkettázást. Amikor már saját tulajdonuk volt a ház, akkor kezdték el igazán az átalakítását. Megcsinálták a fürdőszobát, a hátsó verandát beépítették, a nappalit összenyitották, a szobákba szalagparkettát raktak le, valamint egy kis házat alakítottak ki még a telkükön. Belső berendezés szempontjából a legalapvetőbb az ágy volt, a felesége szobabútorhozott magával a stafíring részeként.⁹

Makkai Jánosnak már 1956. szeptember 12-én átadták a ház kulcsát, elmondható tehát, hogy az elsők között költözött be az újonnan épült házakba, ahol még akkor csak az első sor épült, majd később négy vízszintes, a főúttal párhuzamosan futó sort alakítottak ki. A házat szolgálati lakásként jegyezték be. A célja az volt, hogy mivel egy év után a ház veszített értékéből és akkor olcsóbban hozzá tudott

⁷ Interjú Dányi Miklóssal, 2013. november 6.

⁸ Interjú Handó Jánossal, 2012. szeptember 24., 2013. október 30.

⁹ Interjú Jakab Józseffel, 2012. november 21., 2013. október 2.

jutni, illetve fel is kínálták a számára eladásra. A házat sikerült 70 000 Ft-ért meg is vásárolnia maga és családja részére. Makkai János kiemelte, hogy a településnek volt termestere, ha valamilyen probléma volt a házaknál, akkor kellett neki szólni és szakemberekkel megcsináltatta, amelyért nem kellett fizetni. Belső berendezés szempontjából mondható elmondható, hogy a felesége hozta a házasságukkal a stafirungot, amelynek része volt a szobabútor. A másik szobának a lényeges berendezése két fotel, dohányzóasztal és ágy, amelyet 40.000 Ft-ért tudtak megvásárolni. A konyhabútor beszerzése is fontos volt, főleg a felesége számára, most már a harmadik bútoruk van. Apránként bútorozták be a lakásukat, miután pedig a berendezési tárgyak elhasználódtak, spóroltak és folyamatosan cserélték le azokat. Felesége még házasságuk előtt szintén dolgozott a bányában, de miután összeházasodtak otthon maradt háztartásbeliként, majd pedig két fia megszületése után főállású anyaként, amikor nagyobbak lettek a gyerekek, akkor ment el dolgozni, hogy a család plusz kereseti lehetőséghez jusson. Megfogalmazása szerint „családi kisgazdaságokként” működtek a háztartások, amelyek biztosították a családok számára az alapvető élelmiszereket és húsellátást.¹⁰

Tóber Rudolf és felesége gyermekkoruktól Rákócziabányán éltek, miután összeházasodtak, akkor terjesztették be igényüket szolgálati lakásra, amelyet – ahogyan fogalmazott „protekciónal” lehetett megkapni, nekik is így sikerült beköltözni az egyik újtelepi házba. A felesége stafirungja által rendelkeztek szobabútorral, valamint kaptak ún. hűségpénzt, amelyből sikerült konyhabútorra is szert tenniük. Szerették a kertet gondozni, állatokat tartani, mint csirke, sertés, galamb. A nyulat leadásra tartották, harminc tyúkgalambot a szépségük miatt, valamint a postagalambot röptetés céljából. Idős korban azonban már nem foglalkoznak állattartással, mert már nem bírják úgy a munkát.¹¹

Zimány Rezső felesége rákócziabányai származású, ezért költöztek friss házasokként a településre is a házat először bérelték, elsőként az újtelepen telepedtek le és éltek kilenc évet, majd a régi telepi részen megvették a házukat, még kutat is ástak a kertben, hogy az öntözést megkönnyítsék. A felesége főállású háziasszony lett, miután összeházasodtak, illetve édesanyaként otthon volt és nevelte két fiúgyermeküket. A kerti munka, állatok tartása, a gazdálkodás lényeges és meghatározó eleme volt az életüknek, disznókat, csirkéket tartottak.¹²

Szűcs István és Oravecz József is elmondta, hogy ugyanúgy megkapták a szolgálati lakásukat, mint a bányászok, vagy az iparosok. Szűcs István fiatal házasokként az újtelepen kapott lakást. A kert gondozása, állatok tartása szorosan az életük részét képezték. A felesége főállású háziasszony lett, miután összeházasodtak, illetve édesanyaként otthon volt és nevelte lány és fiúgyermeküket. Oravecz József

¹⁰ Interjú Makkai Jánossal, 2013. október 9.

¹¹ Interjú Tóber Rudolf-fal, 2013. október 9.

¹² Interjú Zimány Rezsővel, 2012. november 14., 2013. október 28.

1963-ban vette meg a régi telepen a házát, még ekkor agglegényként, ami a többi interjútól eltérést jelent, hiszen eddig mindegyik esetben a fiatal házásoknak adtak szolgálati lakást. A ház felújítását is elkezdte, lebontotta a nyárit, és megcsinálta a toldást, amelyből a konyha, fürdőszoba részt készíttette el. A berendezések közül a legemlékezetesebb a konyhabútor megvásárlása volt, Salgótarjánban sorba kellett nekik állni a berendezési tárgyért. A felesége hozta a lakásba a szobabútort, majd pedig apró lépésekben megvették a többi szükséges bútort is, mint például a szekrényeket. A felesége főállású háziasszony lett, miután összeházasodtak, illetve édesanyaként otthon volt és nevelte lányukat. Oravecz József irodai alkalmazott elmondása alapján az egy szobás házat 90 000 Ft-ért, a két szobásat pedig 110 000 Ft-ért lehetett megvenni.¹³

Makkai János hangsúlyozta, hogy a település rendelkezett térmesterrel, ha valamilyen probléma volt a házaknál, akkor kellett neki szólni és szakemberekkel megcsináltatta, amelyért nem kellett fizetni. Ettől függetlenül az interjúalanyok maguk is alakították a házaikat, hiszen még kerítések, melléképületek sem voltak megépítve az új lakások körül, maguknak kellett azokat felhúzni.¹⁴

Zimány Rezsőék 1958-ban az újtelepen kezdtek lakni, majd 1967-től már a régi telepen telepedtek le véglegesen, ahol a házak szép tűzfalal és faverandával rendelkeztek. A ház elülső részét azonnal átalakították, a nyitott faverandát bele építették a házba, és kialakították belőle a fürdőszobát. Belsőleg folyamatosan alakították és mai napig alakítják a házukat. A disznó-, csirke- és nyúltartást, és a kert megművelését lényegesnek tartották, hogy ezzel is biztos élelemellátást biztosítsanak a családjuknak.¹⁵

---

¹³ Interjú Szücs Istvánnal, 2012. szeptember 24., és Oravecz Józseffel, 2012. november 26., 2013. október 11.

¹⁴ Interjú Makkai Jánossal, 2013. október 9.

¹⁵ Interjú Zimány Rezsővel, 2012. november 14., 2013. október 28.

1. kép Rákóczi bányája ikerlakásai az újtelepen

Megvizsgálva Rákóczi bányája lakóinak ház és lakáskörülményeit, megállapítható, hogy a házak a településen tipikus bányász házak, két szobás, konyhás, spájzos, fürdőszobás, tornácos ikerlakások. A régi telepiek fedett faverandával és szép faragott tűzfalakkal is rendelkeztek, amelyek közül némelyiket még ma is meg lehet csodálni. A házakhoz történő hozzájárásról elmondható, hogy szervezett módon, vállalati irányítással történt. Az élettér saját igényű alakítása, kialakítása, bebútorozása, családi élet alakulása természetesen egyénileg és fokozatosan zajlott, mégis sok hasonlóságot lehet megfigyelni (például: feleség háztartásbeli, 1–2 gyermek vállalása). A földművelés és állattartásnak is meghatározó szerep jutott a település mindennapi életének alakulásában. A közösségformáló szerep ezen téma esetében is megfigyelhető a lakosok egymást segítése, támogatása által.

Szórakozás

Az üzemi kulturális munkát a szakszervezetek és a tanácsok népművelési szervei tartották a kezükben. A bányatelepülések kulturális életének növelését fontosnak tartották a vállalatok, ezt részben beruházásokból valamint egyéb társadalmi munkának köszönhetően üzemi kultúrotthonokat építettek, ahol színházi, filmvetítéseket, előadásokat tartottak.¹⁶

---

¹⁶ Székely Lóránt: Bányászati alapismeretek. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1964. 260–261. „továbbiakban”: Székely L.: Bányászati alapismeretek

A kulturális élet is virágzott a településen az 1950-es évektől egészen az 1980-as évek végéig. Makkai János, a kulturális élet egyik szervezője kiemelte, hogy a bányászok szórakozására létrehozták a bányászkaszinókat, ahol olvasóköri, felnőtt és gyermek színjátszó csoportok jöttek létre. Faluszínháza, táncegyüttese volt a településnek, a gyerekek és felnőttek üzemeltették, a zenekart pedig a helyi bányászok, név szerint Makkai János is zenélt a zenekarban, sőt az egész zenekar létrehozása, működtetése az ő nevéhez kapcsolódott. 1954-ben kezdte el működtetni a zenekart és 15 évig üzemelt is. A helyi mulatságok, rendezvények mellett hívták a rákócziabányai zenekart különböző bállokba, lagzikba is. A zenekar megszűnése összekapcsolódik a bányászok egyre több családi elfoglaltságával, a gyermeknevelés örömeivel. A bállok közül a kokárdabált emelte ki, ahol nem a fiúk, hanem a lányok választott maguknak partnert a mulatság során. A belépő árát a rendezvényekre nem szabták meg, tehát mindenki annyit adott, amennyit jónak látott. Kiemelte a hétvégekénti közös, település körüli sétálásokat is, amelyek szintén lényegesek voltak a település lakóinak életében.¹⁷

2. kép Rákócziabánya zenekara

„A kulturális élet nagy volt a telepen”, fogalmazott Handó János, hiszen ide járt a Déryné színház Pestről és különböző színi előadásokat tartott. A televízió sugárzás

---

¹⁷ Interjú Makkai Jánossal, 2013. október 9.

szünnapjain, tehát hétfőn és pénteken szélesvásznú mozi működött a településen. Táncmulatságokat és bálokat havi két-három alkalommal tartottak. A kultúrháznál építettek egy nagy beton színpadot, ahogyan nevezi, sörkertet, ahol tartották a különböző mulatságokat, pincérek szolgáltak fel a vendégeknek. A feleségével Handó János minden kulturális rendezvényen részt vett, egy ilyen eseményen ismerkedtek is meg. Híres színészek, énekesek, komikusok közül a településre látogatott Kovács Apollónia, Fónay Márta, Payer András, Galambos Erzsébet, Kovács Katalin. A mai napig szeret részt venni a település még meglévő kulturális életében, hiszen minden év szeptemberében megtartott bányásznapi, szilveszteri mulatság, idősök napja és az idős klub által megrendezett események még a mai napig is emlékeztetik a település egykori élénk, pezsgő kulturális életére.¹⁸

Jakab József kiemelte, hogy a pesti Déryné színház több alkalommal tartott színi előadásokat a telepen, jelentősek voltak a táncmulatságok, szilveszteri bálok és a bányásznapiak. A rendezvények mindegyikén részt is vett Jakab József a családjával együtt és a mai napig ellátogat a településen szeptemberben szervezett bányásznapi is.¹⁹

Tóber Rudolf kiemelte, hogy a település kultúrházában színházi, filmvetítéset, előadásokat tartottak. Különösen megmaradtak benne a moziba járás emléke, hiszen heti szinten háromszor is tartottak vetítést, konkrétan hétfő, szombat és vasárnapi napon. Kiemelte, hogy a báloknak, helyi színháznak, táncszínháznak a havi egy-két alkalommal vetített szélesvásznú mozinak nagy jelentőséggel bírt, valamint a fiatalok hétvégekénti közös, település körüli sétálása szintén lényeges és összetartó erejű volt a település lakóinak életében, hiszen ekkor összetalálkoztak szinte mindenki mindenkivel és beszélgettek, érdeklődtek egymás felől. A rendezvények közül főleg a május elsejék maradtak meg az emlékezetében, amikor hajnalban már zene csalogatta az embereket a település főterére. Nagy gyermeknap rendezvényeket tartottak a gyermekeknek a főtéren, az asszonyok sütötték a sok lángost, főzték a bográcsot. A különböző rendezvények során felesége is többször megmutatta énekesnői tehetségét és gyönyörű zenei előadásokkal szórakoztatta a település lakóit. Híres színészek, énekesek, komikusok is ellátogattak a településre, mint Cserhádi Zsuzsa, Csala Zsuzsa, Korda György, Latabár Kálmán, Koós János, Petre Zsuzsanna. A hírességek érkezésekor a gyermekek tartottak délelőtti előadásokat és aznap nem kellett iskolába menniük.²⁰

Kártyaszoba és nyugdíjas klub is működött a telepen Oravecz József elmondása szerint, ahol főleg a település férfi lakói szintén össze tudtak gyűlni. Rákóczi-bányán a helyi és a pesti Déryné színjátszó társulati előadások, bálok lényeges elemei voltak a telepi életnek, amelyen családjával maguk is szívesen részt vettek.

---

¹⁸ Interjú Handó Jánossal, 2012. szeptember 24., 2013. október 30.

¹⁹ Interjú Jakab Józseffel, 2012. november 21., 2013. október 2.

²⁰ Interjú Tóber Rudolfal, 2013. október 9.

A helyi színjátszó körben gyerekek voltak, akik színvonalas színdarabokkal szórakoztatták családjukat és a település többi lakóját.²¹

Szűcs István elmondásából is kiderült, hogy a kulturális életbe a családjával együtt belekapcsolódott, Latabár Kálmán többször látogatott a településre, a faluszínház és mozi is lényeges szórakozási lehetőségként szolgált a település lakóinak. Családjával maguk is szerettek részt venni Rákócziháza kulturális életében.²²

A kulturális életbe történő csatlakozás, bekapcsolódás Zimányi Rezsőéknél is lényeges volt, mindig szívesen vettek részt a különböző kultúrházi ünnepegekben, mint például szilveszteri multságban, színházi előadáson, amit havonta egyszer-kétszer rendeztek, május elsejei rendezvényen. Kiemelte Zimány Rezső, hogy saját zenekarral rendelkezett a telep, szilveszteri bálon mindig zenéltek is. Hírességek közül Vajh Ilus, Vámosi János, Zárai Márta jártak a településen. Kihangsúlyozta egy filmforgatási emlékét is, amikor Rákócziházatól néhány kilométerre forgatták a Fekete gyémántokat, még Rákóczi-táróba is elmentek fényképeket készíteni a forgatáskor.²³

Megvizsgálva a település kulturális életének alakulását, úgy tűnik, hogy a helyi, hagyományos és fokozatosan, szervesen változó-modernizálódó szórakozási és szórakoztatási lehetőségek (például a saját zenekar, a táncegyüttes, a kaszinó, a színjátszó kör, bálók, mozi, vendéglőadók, színház, és különböző ünnepek) közösségformáló szerepe a vizsgált időszakban is fennmaradt, sőt jelentősnek mondható.

Sport

A bányászok sportlehetőségei is adottak voltak, 1920-tól működött a Salgótarjáni Bányász Torna Club, amelynek lövés, atlétika, labdarúgó és úszó szakosztálya is volt. A vállalat klubházat és füvezett labdarúgó pályákat működtetett.²⁴

Az SBTC labdarúgói nagyon szép sikereket értek el, 1932-ben Észak-Magyarország II. osztályának a bajnoka volt, majd egy év múlva megnyerték az I. osztályú bajnokságot is. A Salgótarjáni Bányász Torna Club 1947 óta állandó tagja a bajnokság I. osztályának. A klub 1960-ra már 12 szakosztályra bővült. Az 20-as években pedig a sikerek hatására a nógrádi szénmedencében sorra alakultak a te-

---

²¹ Interjú Oravecz Józseffel, 2012. november 26., 2013. október 11.

²² Interjú Szűcs Istvánnal, 2012. szeptember 24.,

²³ Interjú Zimány Rezsővel, 2012. november 14., 2013. október 28.

²⁴ A magyar bányászat évezredes története II. kötet. Főszerk.: Benke István, Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület, Budapest, 1997. 337.

lepeken a sportegyesületek és az 1960-as évekre szinte minden bányászközségnek volt saját sportköre is.²⁵

Dányi Miklós a település nagy szórakoztatási ágát, a futballt hangsúlyozta ki, amely, ahogyan fogalmazott húsz évig szórakoztatta a lakosokat, a kuglipálya és a mai játszótér helyén álló torony pedig Rákóczibánya díszje és egyben kulturális központja volt. A futball meccsek pedig a mindennapi, rendszeres szórakozást biztosították a számukra, hiszen minden héten hétfőig voltak meccsek, és minden második héten a településen játszottak.²⁶

Jakab József a sportok közül az asztaliteniszt, amit maga is űzött, sakkot, futballt említette, és főleg az 1970-es évektől vált jellemzővé, hogy a sportot a vállalat támogatta, szponzorálta. Makkai János szintén az asztaliteniszt emelte ki, mert megyei szinten ügyesen játszott a település, ő maga űzte is a sportot, de csak hobbi szinten.²⁷

Tóber Rudolf főleg a focit emelte ki, amely nagy jelentőséggel bírt a település életében. Maga is űzte ezt a sportot, a település az 1. osztályig is eljutott. Idősebb korában pedig edzőként működött közre a futball sikere érdekében, 3 játékost MB 2-be is kinevelt. A bánya támogatta a sportolókat, engedélyezte a számukra, hogy ne menjenek munkába edzések, meccsek alkalmával, viszont a munkabért az adott napra ugyanúgy megadták a dolgozóknak.²⁸

Oravecz József a futballon kívül a kultúrházban a kártyaszobát, a női és férfi röplabda működését hangsúlyozta, valamint a különböző telepi atlétikai szakosztályokat, amelyek a megyén belül szintén jó teljesítményeket produkáltak. A sportok közül asztalitenisz, atlétika, diszkoszvetés, magasugrás, futás, női és férfi röplabdára volt lehetőség.²⁹

A sok sportlehetőség közül a telepen Szűcs István atlétikai sportokat űzött, és indult versenyeken is. Handó János sportok közül a röplabdát, kuglit és a focit említette, ahogyan fogalmazott, az utóbbiban a Rákóczibánya lakói jól teljesítettek járási szinten. Zimány Rezső kiemelte, hogy saját focicsapattal rendelkezett a telep, járási szinten jó helyezéseket ért el a csapat. Kugli pálya és ping-pongozási lehetőség is adva volt. Zimány Rezső nem űzött egy sportot sem.³⁰

---

²⁵ A szénbányászat és a bányászélet Nógrád megyében 1861-1962. Szerk: Domonkos Lajos, Nógrád Megyei Múzeumok Igazgatósága, Salgótarján, 1962.18–19.

²⁶ Interjú Dányi Miklóssal, 2013. november 6.

²⁷ Interjú Jakab Józseffel, 2012. november 21., 2013. október 2., Interjú Makkai Jánossal, 2013. október 9.

²⁸ Interjú Tóber Rudolf-fal, 2013. október 9.

²⁹ Interjú Oravecz Józseffel, 2012. november 26., 2013. október 11.

³⁰ Interjú Handó Jánossal, 2012. szeptember 24., 2013. október 30., Zimány Rezsővel, 2012. november 14., 2013. október 28., Szűcs Istvánnal, 2012. szeptember 24.

3. kép Rákóczibánya futballcsapata

Megvizsgálva a település sport életét, sportolási szokásait, úgy tűnik, hogy teljes mértékben kihasználták a vállalat, valamint a Bányász Torna Club által biztosított sportolási lehetőségeinek széles skáláját a vizsgált időszakban. Megfigyelhető Rákóczibánya lakosainak sport iránti szeretete, a különböző sportágak iránti nagymértékű érdeklődése (például: a kultúrházban kártyaszoba, valamint futball, asztalitenisz, sakk, atlétika, futás, magasugrás, röplabda, teke, diszkoszvetés, gerelyhajítás és súlylökés) a Kádár-korszakban.

Üdülés és kirándulás

A SZOT által üzemeltetett szakszervezeti üdülőkből az üzemi dolgozók üdülése biztosított volt. A SZOT üdülőbe a beutalást a szakszervezet, a vállalati üdülőbe a szakszervezet és a vállalati munkaügyi osztályok közösen végezték. Az utóbbiakat a vállalati dolgozók és családtagjaik vehették igénybe. A szanatóriumi üdültetés célja a betegség megelőzése, szakmai megbetegedés, hosszabb betegség, vagy műtét utáni felépülés biztosítása volt. A SZOT családi üdültetési akciókban olyan családok vehettek részt, ahol mindkét szülő munkaviszonyban állt és szakszervezeti tag volt. A SZOT és a vállalatok is szerveztek csoportos gyermeküdültetéseket.³¹

³¹ Székely L.: Bányászati alapismeretek. i.m. 260–261.

Dányi Miklós és családja szerettek kirándulni egy-egy napot töltöttek el Egerben, Bükkszéken, Pesten, azonban a szakszervezet által kínált nyaralási és kirándulási lehetőségeket nem használták fel. 1974-től már saját kocsival rendelkezett, konkrétan fiat 127-t vásárolt, Németországból hozatta, három hónap alatt érkezett meg Magyarországra. Az autónak köszönhetően még gyakrabban tudtak a családdal kisebb kirándulásokat tenni.³²

Handó János a szakszervezet által Zsóryba és Egerbe is kirándulhatott a családjával együtt. A pártbizottság jóvoltából hosszúhétvégét tölthettek Hajdúszoboszlón, ez az utóbbi pihenés maradt meg a legjobban az emlékezetében, sokat tudtak pihenni a feleségével, részt vehettek egy mulatós estén, pihentek a strandon, sétáltak a városban. Fiai nyaraltak két hetes tábor keretében Keszthelyen.³³

Jakab József még aggregényként Hévízen nyaralt két hetet, családjával mentek Egerbe, a Szépasszony-völgybe, Hajdúszoboszlón egy napos kirándulás keretében tartózkodtak, a családdal Hévízen nyaralt egy hetet, a lánya pedig a Balatonnál táborozott két hetet. A legemlékezetesebb kirándulás a számára a ferihegyi brigádlátogatás volt, hiszen nemcsak közelről vehették szemügyre a gépeket, hanem belülről is megcsodálhatták. Lánya pedig kéthetes táborozáson vett részt a Balatonnál.³⁴

Makkai János sok üdülesen vett részt a családjával, két hetet töltött családjával Hévízen, Keszthelyen, Berekfürdőn. Nyaraló házakban laktak és még el is vitték, valamint vissza is hozták őket, Pesten hirdették meg nekik a gyülekezőt és ugyanott tették is le az utasokat Benne volt nekik a nyaralásban az ingyen fürdő jegy, masszázs, étkezés. A szülői munkaközösség vezetőjeként a gyerekeknek is szerveztek hétvégéken különböző kirándulásokat, főleg Bükkszékre és Egerbe. Külföldre is sikerült eljutnia, amihez önéletrajzot kellett benyújtani és a vállalatnak is engedélyeznie kellett, járt Prágában, Bécsben, Poprádon két hetet üdült, többször ellátogatott Bécsbe, illetve részt vett egy dunai két hetes hajókiránduláson is.³⁵

Oravecz József kihangsúlyozta, hogy üdülesi jegyet kaptak és annak köszönhetően mindenki eldönthette, hogy a kereteken belül hová akar nyaralni menni, ő maga Egerben és Hajdúszoboszlón, Hévízen üdült. Hajdúszoboszlón, Hortobágyon a munkásörtségével jutalomüdülesen is részt vett. Egerben a szocialista brigádmozgalom keretében is járt a családjával 1959-ben.³⁶

Tóber Rudolf kiemelte, hogy sikerült egyénileg, és nem szakszervezet keretén belül eljutniuk Zsóryba, Bükkszékre, valamint Egerbe, Mátrát teljesen bejárták egy-egy hétvégi kirándulás keretében. Fiuk pedig egy hetes táborozáson vett

³² Interjú Dányi Miklóssal, 2013. november 6.

³³ Interjú Handó Jánossal, 2012. szeptember 24., 2013. október 30.

³⁴ Interjú Jakab Józseffel, 2012. november 21., 2013. október 2.

³⁵ Interjú Makkai Jánossal, 2013. október 9.

³⁶ Interjú Oravecz Józseffel, 2013. október 11.

részt iskolai szervezés keretében. A sportegyesület jóvoltából Egerben, a Szépasz-szony-völgyben kirándultak a feleségével együtt.³⁷

Zimány Rezsőék Kazincbarcikán vettek részt a feleségével együtt egy kisebb kirándulásban. KISZ titkárként egynapos kirándulásokra többször eljutott, ellátogattak Ipolytarnócra, Egerbe, ahol a vár nagy élmény volt a számára és a szépasz-szony-völgyi látogatás is emlékezetes maradt neki. Jakab József és Zimány Rezső is kiemelték a közös kirándulásokat Gyurcsányosba, ahol brigádgüléseket tartottak, elmentek a környékbeli erdőkbe bográcsolni.³⁸

4. kép Egri kirándulás

Megvizsgálva Rákócziabánya lakóinak üdülési, kirándulási lehetőségeit, úgy tűnik, hogy a szakszervezet, a helyi iskola által biztosított különböző és változatos üdülések, és kisebb-nagyobb kirándulások (például: Eger, Bükkszék, Zsóry) közösségformáló, családi nyaralásokat elősegítő szerepe a vizsgált időszakban

---

³⁷ Interjú Tóber Rudolf-fal, 2013. október 9.

³⁸ Interjú Zimány Rezsővel, 2012. november 14., 2013. október 28., Jakab Józseffel, 2012. november 21., 2013. október 2.

megfigyelhető. Egyénileg szervezett nyaralások, kirándulások is meghatározó szerepet kaptak a település kulturális életének alakulásában. Kimutatható a szabadidő eltöltésének több és alapvetően más, tehát nem helyi lehetőségek általi kihasználása.

Munkáspárt, szakszervezet és társadalmi munka

1949-ben az MDP (Magyar Dolgozók Pártja) szervezőbizottsága határozatot hozott a bányauzemi pártszervezetek létrehozásáról, amelynek legfontosabb feladata a termelés irányításában való részvétel, a bányászok politikai, ideológiai fejlődése, a szakszervezetek munkájának ellenőrzése, a bányászok mozgósítása a különböző feladatokra. 1952-ben létrehozták a műszak-pártszervezeteket, és ezzel párhuzamosan kiépültek a pártcsoportok, ebben az évben történtek a bányász szakszervezeti választások, valamint az ifjúsági szervezetek is.³⁹

Dányi Miklós 1952-től hatvan éven keresztül szakszervezeti tag, de annak ellenére egyszer sem használta ki a szakszervezeti kirándulások lehetőségét. Társadalmi munka keretében segített elkészíteni a két hidat, amelyek összekötik a régi telepet a főúttal. Tóber Rudolf is szakszervezeti tag volt, hiszen, ahogyan fogalmazott, „kötelező volt a tagság”. Hónaponként tartottak gyűlést, most ezeknek a száma is csökkent, félévente, egy évente hívják össze a tagokat. Szakszervezeti bizalmiként a rászorulóknak csomagokat osztott, valamint pénzbeli támogatást nyújtott. Társadalmi munka keretében az új temető körbe kerítésében, a játszótér, hinták elkészítésében, és az új kultúrház megépítésében is részt vett feleségével együtt.⁴⁰

Handó János a Magyar Szocialista Munkáspárt tagja volt, ahová elmondása szerint agitálással került be, ahol fegyvermesteri titulust kapott. Az egyik tag jelölte a jövődi tagot, majd a taggyűlésen megszavazták, hogy beválasszák-e a pártba. Előfordult, hogy a műszak előtt tartottak párgyűléseket a számukra. A rákóczi bányai építkezésekben nem vett részt, a mátraszzelei kultúrotthon építése miatt kapott aranyérmes kitüntetést is. Néha előfordult, hogy a műszak előtt tartottak párgyűléseket a számukra.⁴¹

Jakab József a munkásárség tagja volt 25 éven át, bár először a bejutással nehézségekbe ütközött, mert a vallásossága miatt nem akarták elfogadni a jelentkezését csak második alkalommal, ekkor lépett be a párt soraiba is, ahol minden hónapban kellett tagdíjat fizetni, attól függően, hogy mennyi volt az ember keresete. Jakab József szakszervezeti tag volt kezdettől fogva, aktív dolgozóként, de

³⁹ Domonkos L.: Szénbányászat és bányászélet, i.m. 15–16.

⁴⁰ Interjú Dányi Miklóssal, 2013. november 6., Tóber Rudolfal, 2013. október 9.

⁴¹ Interjú Handó Jánossal, 2012. szeptember 24., 2013. október 30.

miután nyugdíjba ment, egy évvel később kilépett a tagok közül, mert megemelték a tagdíjat. Társadalmi munka keretében a játszóteret, a focipályát csinálták meg.⁴²

Makkai János 1971-től szakszervezeti tag és bizalmi volt, bélyegpénzt szedett össze, amellyel az éves tagságot fizették ki az emberek. Régebben rendszeresen tartottak gyűléseket, most már csak kb. éves szinten. Ma már egész évre előre be lehet fizetni a tagdíjat is. A párt sorába azonban nem lépett be. Társadalmi munka keretében részt vett az új kultúrház megépítésében, felesége is segédkezett a munkák során.⁴³

Szűcs István részt vett többször a kommunista szombaton, mint a bányászok is, általában tereprendezést tartottak. A bányász szakszervezet tagja is volt. A Hazafias Népfront és a járási tanács, bányász szakszervezet tagja volt, 1956-ban a mátranováki munkástanács elnöke. A sok vízrendszer mellett, amelyeket a bányákhoz készítettek, Rákóczi bányáét is megtervezte, aztán a vízmű által az emberek bevezették a vizet az 1980-as években.⁴⁴

Oravecz József a szakszervezetnek pedig 1957-től tagja bizalmi csoportvezető beosztásban, 1967-től pedig párttitkári tisztséget is betöltötte. Kiemelte, hogy a szakszervezet segítette az embereket, ha problémájuk volt, segélyeket utaltak ki a számukra, üdülőjegyeket kaptak. Pártbizalmi funkciót is betöltött, amelynek keretében be kellett szednie a pártdíjat a saját pártcsoportjának embereitől, valamint az alá tartozó tagokról értékelést is kellett írnia. A nyugdíjas alapszervezetben pedig párttitkár lett a későbbiekben. Társadalmi munkában is részt vett utak, árkok takarítása, focipálya, hidak építése és karbantartásában.⁴⁵

Zimány Rezső a kommunista szombatok keretében részt vett a szorospataki úttörőtábor építésében, a mihálygergei ivóvíztárolóban, az újtemető útja és kerítés elkészítésében. A munkáspárt tagja volt, jelentkezés alapján került be, titkárhelyettes tisztséget látott el, havonta gyűltek össze, megkapta a párttól a 25 éves párttagsági kitüntetést is. A szakszervezet tagja a mai napig, éves szinten legalább két gyűlést rendeznek a számukra, a tagdíjuk most már éves szinten 1 440 Ft. A bányász szakszervezeti érdemérem arany fokozatát kapta meg.⁴⁶

Megvizsgálva a település lehetőségeit, megállapítható, hogy a Munkáspárt (a bányászok egy kivétellel, valamint az irodai alkalmazott beléptek agitálás útján beléptek, az iparosok, és a bányamérnök viszont nem), és szakszervezet is meghatározó és szintén közösségformáló, építő közegek a bányászok életében a szocialista rendszer időszakában. A társadalmi munkák kötelező, de egyúttal lakóhely építő, és egyben közösség formáló szerepe kimagasló, mert megfigyelhető, hogy

---

⁴² Interjú Jakab Józseffel, 2012. november 21., 2013. október 2.

⁴³ Interjú Makkai Jánossal, 2013. október 9.

⁴⁴ Interjú Szűcs Istvánnal, 2012. szeptember 24.,

⁴⁵ Interjú Oravecz Józseffel, 2013. október 11.

⁴⁶ Interjú Zimány Rezsővel, 2012. november 14., 2013. október 28.,

minden munkakörben dolgozó rákócibányai lakos részt vett a település és környékének kialakításában, fokozatos fejlesztésében.

Munkásórség

1957-ben a minden bányáüzemben újjászervezték a munkások az MSZMP alapszervezeteit. A Munkás Paraszt Forradalmi Kormány feladata az volt ekkor, hogy megnyerje a tömegeket a céljainak, így nagy agitációs és nevelő munkát végeztek a párttagok. 1957-ben megszervezték a megyei munkásórség parancsnokságát. A munkásőrök társadalmi munkában végezték kiképzési feladataikat, elősegítették a közbiztonság javulását és segítették a rendőrök, határőrök munkáját.⁴⁷

Oravecz József 1968-tól munkásőr szakaszparancsnok volt, ahogyan fogalmazott, „a munkásőrök fegyveres szerv volt, akik társadalmi munkában végezték kiképzési feladataikat, elősegítették a közbiztonság javulását, igazoltathatták az embereket, segítették a rendőrök, határőrök munkáját, a hátszágban tudták őket bevetni”. A rákócibányaiak hatszor kapták meg a zászlóalj legjobb szakasza címet.⁴⁸

5. kép Rákócibánya munkásőreinek csoportképe

⁴⁷ 100 év. A nógrád megyei bányász munkásmozgalom története. Szerk.: Móna Gyula, Nógrádi Szénbányák Igazgatósága, Salgótarján, 1970. 242.

⁴⁸ Interjú Oravecz Józseffel, 2013. október 11.

Handó János a Munkásörtség, valamint a Magyar Szocialista Munkáspárt tagja volt, az utóbbi esetben agitálással került be, ahol fegyvermesteri titulust is kapott, ahol 15 évet szolgált. A fegyverek karbantartásáért volt felelős, valamint a fegyverszobát kellett ellenőriznie, ha lövészeti gyakorlatot folytattak, akkor pedig az éles lőszereket osztotta ki a társainak, illetve felügyelte is a lövészetet, amelyet egy évben kétszer-háromszor tartottak Sóshartyánban.⁴⁹

Jakab József Munkásörtség tagja volt 25 éven át, bár először a bejutással nehézségekbe ütközött, mert a vallásossága miatt nem akarták elfogadni a jelentkezését csak második alkalommal, ekkor lépett be a párt soraiba is, ahol minden hónapban kellett tagdíjat fizetni, attól függően, hogy mennyi volt az ember keresete. Különböző kiképzéseket tartottak a számukra. Éles löszert csak lögyakorlat során adtak a számukra, ekkor 30 db, vagyis egy tányi lőszer állt a rendelkezésükre. Az éles bevetés nem volt meghatározó, de akadt rá példa, amikor, egy eltűnt katonát kerestek, ekkor mutatkozott meg, hogyan kell végezni ténylegesen a kutatás folyamatát.⁵⁰

Megvizsgálva a Munkásörtség szerepét Rákócziabánya életében, úgy tűnik, hogy a szervezet közösségformálása, rendvédelmi és társadalmi közegként meghatározó a település lakosai számára a szocialista rendszerben. Az is megállapítható, hogy mint a párttagságnál is, nem az összes munkakörű lép be. (Az iparosok, bányamérnök nem léptek be, a bányászok többsége és az irodai alkalmazott viszont igen és a megszűnéséig tagok is maradtak.)

Összegzés

Az interjú alanyok közül többen tősgyökeres rákócziabányai lakosok, valamint gyermekkoruk óta élnek a telepen, ketten pedig a településre nősültek.

A házak Rákócziabányán tipikus bányász házak, két szobás, konyhás, spájzos, fürdőszobás, tornácos ikerlakások. A régi telepiek fedett faverandával és szép faragott tűzfalakkal is rendelkeztek, amelyek közül némelyiket még ma is meg lehet csodálni. Rákócziabányáról elmondható, hogy házai kiállták az idő próbáját, tehát, ha valaki ellátogat erre a kis településre még szinte teljesen eredeti állapotában láthatja a bányász ikerházait.

Az újtelep valószínűleg 1956 és 1958 között épült folyamatosan, összesen négy vízszintes, a főúttal párhuzamos utca épült meg, míg a régi telepi elrendezés nagyjából csillag alakot mutat. Az interjúkból kiderült, hogy mindkét teleprész házait főleg fiatal házások részére osztották szét, legyenek azok bányászok, irodai alkalmazottak, vagy akár iparosok. Ezzel a lehetőséggel is a letelepedésüket segítették elő. Először bérbe vették az ingatlan irodától a házakat a lakók, majd

---

⁴⁹ Interjú Handó Jánossal, 2012. szeptember 24., 2013. október 30.

⁵⁰ Interjú Jakab Józseffel, 2012. november 21., 2013. október 2.

lehetőség volt a házak egy összegben és részletekben történő megvásárlásra is. Az újtelepen a páros sorokon a házak csak egy szobásként készültek, bár alapterületben megegyezett a két szobásakkal, így, miután az ingatlan ingyen szétválasztotta a helységeket, belsőleg is teljesen megegyeztek a lakások kialakításai. A páratlan sorokon eredetileg is két szobásak lettek az ikerházak. Néhány kivételnek számított a településen, mert saját építésű volt, de külső és belső tulajdonságaiban nem különbözött az előzőektől.

A település lakói segítettek egymásnak, ha valaki építkezett, költözött közülük, ezzel is kifejeződött összetartásuk a munka világán kívül is. A belső berendezés szempontjából mindegyik interjú alany kiemelte, hogy hoztak magukkal különböző bútorokat a stafírungring keretében, majd pedig apránként alakították belsőleg és külsőleg, illetve bútorozták is be a házukat.

Jól megfigyelhető, hogy mindegyik bányászcsaládban 1–2 gyermek született, valamint szinte minden esetben elmondható, hogy az asszony otthon maradt a gyermekkel, vagy gyerekekkel, tehát főállású anya lett, a férfiek pedig a kenyérkeresők, a családfenntartók voltak.

A családok lényegesnek tartották a jószágok tartását is, főleg sertéseket, csirkéket, nyulakat és kacsákat, libákat, galambokat tartottak, ezzel is biztosították a húsellátásukat, valamint mindenki csinálta a kis kertjét, gyümölcsösét ezzel a zöldség és gyümölcs ellátásukat tudták biztosítani családjaik számára. Több interjúalany a mai napig is foglalkozik állattarással és gondozza a kertjét, de vannak, akik már idős koruk miatt szeretnék, de nem bírják elvégezni már ezeket a ház körüli munkákat.

A kulturális élet virágzott az 1950-es évektől egészen az 1980-as évek végéig, mondhatjuk a rendszerváltásig. A báloknak, helyi színház, havi egy-két alkalommal vetített szélesvásznú mozinak nagy jelentősége volt. A Déryné Színház többször volt a telepen, és szórakoztatta műsorával a lakókat. A 20. század híres és népszerű énekesei, színészei és komikusai is szívesen látogattak, akár több alkalommal is a településre és műsorukkal szórakoztatták a telep lakóit. A hírességek érkezése előtt pedig a gyermekek tartottak délelőtti előadásokat és aznap nem kellett iskolába menniük. Minden vasárnap rendezett táncos mulatságok, valamint gyermeknap, bányásznapi, május 1-je, különböző bállok minden évben megtartott és lényeges rendezvényei voltak a telepieknek. Faluszínházzal, táncszínházzal is rendelkezett a település, amelyet a gyerekek és felnőttek üzemeltettek, a zenekart pedig a helyi bányászok. A megkérdezettek mindegyike részt vett ezeken a rendezvényeken, ez is mutatta, hogy a kis közösség nagymértékben összetartott, mulatni is együtt mulatott. A fiatalok hétvégenkénti közös, település körüli sétálás szintén lényeges és összetartó erejű volt a település lakóinak életében.

A bányászsport nagy népszerűségnek örvendett, a vállalatok és üzemek keretében több sportegyesület is létrejött. Rákóczi bányán több sportot is űztek a fiatalok, futballt, asztaliteniszt, sakkot, atlétikát, tekét, diszkoszvetést, gerelyhajítást és súlylökést, női és férfi röplabdát. A kultúrházban külön kártyaszobát

hoztak létre a játékedvelőknek. Az interjú alanyok többsége üzte is a különböző sportokat. A település sport csapatai járási és megyei szinten is a legjobbak közé tartoztak. A legnépszerűbb és egyben legsikeresebb sport a településen. A férfiak közül a legtöbben ezt a sportot gyakorolták. Kihangsúlyozták, hogy a vállalat támogatta a sportolókat, engedélyezte a számukra, hogy ne menjenek munkába edzések, valamint meccsek alkalmával. Minden héten hétvégeken voltak meccsek, és minden második héten a Rákóczi-bányán játszottak a focisták, így nemcsak a helybeliek, hanem a környékbeli települések lakói bele kapcsolódtak a település kulturális életébe.

A bányászati alkalmazottak közül többen nyaraltak vállalati üdülőkben, valamint gyermekeik is többször táboroztak a vállalat jóvoltából. Az iparosok inkább egyéni, családi kirándulásokat szerveztek maguknak egy-egy hétvégre, és nem vették igénybe a szakszervezet által kínált üdülési lehetőségeket. Főként a bányászok és az irodai alkalmazottak vettek részt a munkásörtség, vagy a brigádoknak szervezett kirándulásokon. Elsősorban a közelebbiek voltak népszerűek, mint Eger, Zsóry, Bükkszék, Berekfürdő, Hajdúszoboszló és a Balaton szerepelt még a fő úti célok között. Makkai Jánosnak külföldre is sikerült eljutnia, amihez önéletrajzot kellett benyújtani, és a vállalatnak is engedélyeznie kellett. Az interjú alanyok kiemelték a kirándulásokat, amikor is a környékbeli erdőkben a bográcsozásokat, rövid túrázásokat tettek. Az egyéni kirándulások esetében is elmondható, hogy a fő úti célok a környékbeli települések, látnivalók voltak.

A bányászati alkalmazottak mindig részt vettek a társadalmi munkákban, amit kommunista szombatnak hívtak, az új temetőbe a vizet kivezették, körbekerítették, az utat, hidakat megcsinálták, az óvodát, a kultúrházat, a szorospataki úttörőtábor építésében segédkeztek, a játszóteret megépítették és körülkerítették, futballpályát kialakították, de még az irodistáknak és a bányász mérnököknek is kellett ezekben a munkákban részt venni.

A Magyar Szocialista Munkáspártba a bányászok javaslat alapján kerültek be, az egyik tag jelölte a jövő tagot, majd a taggyűlésen megszavazták, hogy beválasszák-e a pártba. Oravecz József párttitkár, Zimányi Rezső titkárhelyettes, Handó János fegyvermester. A műszakok előtt néha, egyébként pedig havonta rendszeresen tartottak pártgyűlést, valamint minden hónapban kellett tagsági díjat fizetni, a keresetüktől függően. A párttagság esetében a bányászok egy kivétellel, valamint az irodai alkalmazottak beléptek agitálás útján, az iparosok, a bányamérnök viszont nem.

A bányászok mindegyike, az iparosok, valamint a bányamérnök és az irodai alkalmazottak szakszervezeti tagok lettek, többen még a mai napig is azok, éves szinten mind a mai napig fizetik a kötelező tagsági díjat, valamint összejövetelek is szoktak lenni évente kétszer. Jakab József, Makkai János bizalmi lett, Oravecz József bizalmi csoportvezetőként dolgozott. A gyűlések száma és a nagyobb aktivitás a rendszerváltással azonban megszűnt.

A település lakói mindig részt vettek a társadalmi munkákban, amit kommunista szobatnak hívtak, az új temetőbe a vizet kivezették, körbekerítették, az utat, hidakat megcsinálták, az óvoda, a kultúrház, a játszóteret építették és körülkerítették, futballpályát kialakították, jól látszik, hogy még az irodistának, mérnöknek is kellett ezekben a munkákban részt venni. A társadalmi munka keretében a település lakói kialakították Rákóczibánya kulturális helyszíneit és segítettek a szomszéd falvaknak is az építkezésekben. A férfiak mellett a nők is kivették részüket a munkákból, két esetben a kultúrház építésénél történt segédkezést emelték ki az interjúalanyok.

A Munkásőrség lényeges volt a bányászok életében. Oravecz József 1968-tól munkásőr parancsnok volt, 25 főt irányított. Handó János, Jakab József, Zimányi Rezső szintén a tagjai voltak, a legutóbbi 1978-ban vezette is az őrséget. Az interjúkból kiderült, hogy a Munkásőrség fegyveres szerv volt, akik társadalmi munkában végezték kiképzési feladataikat, elősegítették a közbiztonság javulását, igazoltathatták az embereket, segítettek a rendőrök, határőrök munkáját, a hátszágban vetették be őket. A rákóczibányaiakat el is ismerték országosan is, hiszen hatszor kapták meg a zászlóalj legjobb szakasza címet. Megfigyelhető, hogy a Munkásőrségbe az iparosok és a bányamérnök nem léptek be, a bányászok többsége és az irodai alkalmazott viszont igen, és a rendszerváltásig tagok is maradtak.

Végző konszenzusként elmondható, hogy a kulturális, szórakozási lehetőségek lényeges elemei voltak a telepi életének, amelyen a férfiak családjukkal együtt maguk is szívesen részt vettek. A megkérdezetteknek tehát mindegyike részt vett a település kulturális rendezvényein, üdülési és kirándulási lehetőségekben, ez is mutatta, hogy a kis közösség nagymértékben összetartott, mulatni is együtt mulatott, hétköznapijait szívesen töltötte együtt. A kulturális élet is virágzott 1957-1989 között és egyúttal a település is virágkorát élte. Az interjúalanyok többsége a mai napig szeret részt venni a település még meglévő kulturális életében, hiszen minden év szeptemberében megtartják a bányásznapot, valamint a szilveszteri mulatság, idősek napja és az idős klub által megrendezett események még a mai napig is emlékeztetik a település egykori élénk, pezsgő kulturális életére.

A bányászinterjúk készítése meghatározó mozzanata a kutatásnak, a disszertáció egyik pillérét képezik, amelyek segítségével válik kerekké a kutatás és tárulnak fel a társadalmi vonatkozás lényeges információi. A kérdéskörök az interjúk során: élet a bányában, élet a munka után, élet a településen és Rákóczibánya általuk ismert története.

A kutatási eredmények jelentőségét társadalmi vonatkozásban úgy gondolom látható lesz, hogy a nógrádi bányászok munkájuk által milyen meghatározó szerepeket tölthettek be a magyar ipar, azon belül is a nehézipar és egyúttal az iparosodás fejlődésében, a gyárak működtetésében. Remélhetőleg kirajzolódik majd a bányászok társadalomban elfoglalt lényeges pozíciója és egyúttal a munkájuk meghatározó és fontos szerepe.